

Національний авіаційний університет (м. Київ, Україна)
Льотна академія Національного авіаційного університету (м. Кропивницький, Україна)
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського (м. Харків, Україна)
Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна)
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна)
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (м. Дніпропетровськ, Україна)
Донецький державний університет внутрішніх справ (м. Кропивницький, Україна)
Черкаський державний бізнес-коледж (м. Черкаси, Україна)
Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
(м. Кропивницький, Україна)
Авіаційний університет Грузії (м. Тбілісі, Грузія)
Вища школа професійної освіти в Вроцлаві (м. Вроцлав Республіка Польща)
Економічний університет (м. Варна, Болгарія)
Єреванський державний університет (м. Єреван, Вірменія)
Технічний університет Ескішехіра (м. Ескішехір, Туреччина)

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Кропивницький, 23-24 червня 2022 року)

УДК 340: 330 (063)
М74

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Льотної академії Національного авіаційного університету
(протокол № 8 від 15 червня 2022 р.)*

Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 23-24 червня 2022 р. / за заг. ред. Б.Р. Стецюка. Кропивницький : ЛА НАУ, 2022. - 444 с.

ISBN 978-617-7945-12-2

Збірник містить матеріали тез учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції», що присвячуються вирішенню актуальних питань захисту прав людини через модернізацію вітчизняної правової системи крізь призму права Європейського Союзу з врахуванням соціально-гуманітарних і філософських аспектів.

Збірник призначено для науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, студентів закладів вищої освіти, фахівців-практиків.

*Матеріали друкуються мовою оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.*

УДК 340: 330 (063)

ISBN 978-617-7945-12-2

8. Books and Publishing. Culture and Creativity. URL: <https://culture.ec.europa.eu/sectors/books-and-publishing>.

9. Publishing in Europe. MarketLine. 9/30/2020. 43 p ID: MTLN16444330. URL: <https://www.marketresearch.com/MarketLine-v3883/Publishing-Europe-13900652/>.

10. Круглов В. Книговидання — інтелектуальний базис креативних індустрій. Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна».

URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/752154.html>.

11. Харків — центр видавничої та книжково-поліграфічної галузі України. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/49784>.

12. Лист Прем'єр-міністрові України про віднесення книговидання до категорії об'єктів критичної інфраструктури. Ukrainian publishers and booksalers association. URL: <http://upba.org.ua/index.php/uk/vydavnytstva/item/426-lyst-premierministrovu-ukrainy-pro-vidnesennia-knyhovydannia-do-katehorii-obiektiv-krytychnoi-infrastruktury>.

УДК 341.6

ЗНАЧЕННЯ RES JUDICATA РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У НАЦІОНАЛЬНИХ СУДОВИХ ПРОЦЕСАХ

Пільков Костянтин Миколайович,
старший науковий співробітник
відділу міжнародного приватного права
та правових проблем євроінтеграції
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України,
кандидат юридичних наук, старший дослідник
k.pilkov@gmail.com

Рішення Європейського суду з прав людини перетинаються з принципом *res judicata* у багатьох аспектах: (1) сам Суд підкреслює значення цього принципу у внутрішніх судових провадженнях, як правило, у тих справах, де йдеться про порушення права на справедливий суд внаслідок необґрунтованого перегляду остаточного судового рішення (§52 у справі *Ryabykh v. Russia* та § 91 у справі *Svetlana Naumenko v. Ukraine*) [3; 4]; (2) рішення Суду іноді становлять підставу для екстраординарного втручання у судові рішення, які набули значення *res judicata*, з метою їх перегляду, якщо ЄСПЛ встановив порушення норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, найбільш ефективним способом виправлення якого і досягнення для жертви порушення *restitutio in integrum* є саме перегляд рішення, якщо відповідний внутрішній процесуальний закон допускає такий перегляд; (3) констатація ЄСПЛ порушення конвенційних прав може дати поштовх до ініціювання нового судового процесу у національному суді, спрямованого на ефективне усунення цього порушення або одержання компенсації. В цьому останньому випадку може постати проблема значення рішення ЄСПЛ як *res judicata*, тобто такого, яким спір про захист конвенційного права і, відповідно, усунення наслідків його порушення або відшкодування було вичерпано, а також питання преюдиціального значення висновків про обставини порушення, яких дійшов ЄСПЛ. В межах цього дослідження зупинимось саме на цьому третьому аспекті, тобто на актуальному питанні значення *res judicata* рішення ЄСПЛ для можливих нових внутрішніх судових процесів.

Національні суди у країнах-учасницях Конвенції, звичайно, визнають *res judicata* значення рішень ЄСПЛ, ухвалених стосовно їхньої країни, однак, як правило, в контексті обов'язковості виконання цього рішення, тобто позитивної дії принципу *res judicata*, який втілюється в остаточності і зобов'язуючому характері відповідного рішення для сторін, а не

в контексті його преюдиційного значення для майбутніх можливих внутрішніх судових проваджень, які жертва порушення конвенційних прав може ініціювати. Саме у такому контексті на значення *res judicata* рішення ЄСПЛ вказував Федеральний Конституційний Суд Німеччини у рішенні від 14 жовтня 2004 року у справі *Görgülü* [2].

Очевидно, що при вирішенні питання стосовно того, чи має рішення, яке набуло значення остаточного, значення *res judicata* з преюдиційною дією у національних судових процесах, необхідно враховувати не тільки резолютивну частину рішення а й мотиви ЄСПЛ [1]. Мова не йде про те, мотивувальна частина рішення набуває значення *res judicata*. Йдеться скоріше про те, що з мотивувальної частини рішення можна зрозуміти, чи вважає ЄСПЛ вичерпаним питання про наслідки порушення конвенційного права внаслідок свого рішення, точніше якщо це рішення буде виконане.

Зобов'язання країни-учасниці Європейської конвенції виконати рішення Суду у справі, у якій вона є стороною (стаття 46 Конвенції), як відомо, покладають на державу обов'язок вжити заходи загального характеру для недопущення схожих порушень конвенційних прав у майбутньому, а також вжити заходи індивідуального характеру і виплатити справедливую сатисфакцію, якщо Суд таку визначив у своєму рішенні. Як раз стосовно двох останніх обов'язків може постати питання значення рішення Суду як *res judicata* для можливого майбутнього процесу заявника у національному суді: якщо Суд визначив справедливую сатисфакцію, то чи вичерпано цим вирішення питання про відновлення порушеного права або відшкодування державою шкоди внаслідок порушення конвенційного права заявника? Саме з аналізу мотивів Суду та висновків про порушення конвенційних прав і значення справедливої сатисфакції можна висувати про те, які саме вимоги охоплені справедливою сатисфакцією і, відповідно, стосовно наслідків порушення яких прав спір слід вважати вичерпаним. Дійсно, цілком може мати місце ситуація, у якій ефективно відновлення порушеного конвенційного права не є можливим, а визначена судом справедлива сатисфакція охоплює повністю відшкодування наслідків порушення, як у справі *Yukos* [1]. Тому цілком можливо, що у випадку ініціювання подальших внутрішніх судових процесів, спрямованих на відновлення порушеного конвенційного права або одержання відшкодування, у таких процесах можливе покликання на преюдиційне значення відповідного рішення ЄСПЛ.

Для декларативних рішень ЄСПЛ, у яких Суд обмежується констатацією порушеного права, постає проблема іншого характеру – визнання преюдиційного значення обставин, з яких ЄСПЛ виходив у своєму рішенні, для можливих наступних судових процесів в самій країні-учасниці, тобто значення *res judicata* рішення ЄСПЛ в широкому сенсі, яке виходить за межі преюдиційного значення для майбутніх ідентичних за складом учасників, предметом і підставою вимог судових процесів. Це питання, звичайно, потребує окремого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Polakiewicz J. Between 'Res Judicata' and 'Orientierungswirkung – ECHR Judgments Before National Courts. Brno, 19-21 June 2017. URL: <https://www.coe.int/en/web/dlapil/-/between-res-judicata-and-orientierungswirkung-> (дата звернення: 18.06. 2022).

2. Bundesverfassungsgericht, Order of the Second Senate of 14 October 2004 (*Görgülü*) - 2 BvR 1481/04 -, paras. 1-72. URL: http://www.bverfg.de/e/rs20041014_2bvr148104en.html (дата звернення: 18.06. 2022).

3. *Ryabykh v. Russia* App no. 52854/99 (ECtHR, 24 July 2003). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61261> (дата звернення: 18.06. 2022).

4. *Svetlana Naumenko v. Ukraine* App no. 41984/98 (ECtHR, 9 November 2004). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67357> (дата звернення: 18.06. 2022).

Наукове видання

**МОДЕРНІЗАЦІЯ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В УМОВАХ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції
(Кропивницький, 23–24 червня 2022 року)

Редагування *К. І. Шестакова*
Верстка тексту *Л. В. Северенчук*
Дизайн обкладинки *К. Ю. Мацюта*

Формат 60x84 1/8. Ум. друк. арк. 51.61.
Свідоцтво держ. реєстру ДК № 977 від 05.07.2002 р.

Видавництво Льотної академії НАУ

м. Кропивницький,
вул. Добровольського, 1